

Knjiga završava zaključkom, *Conclusion* (349-354), u kojem se urednice osvrću na ispričane priče 14 otoka. Svaki otok predstavljen je kroz specifične procese povezivanja i odvajanja, kao i kroz suvremene izazove klimatskih promjena koje prijete opstanku nekih od njih. Urednice ističu da su upravo udaljenost i krhkost endemskih ekosustava omogućile da promjene imaju tako snažan učinak. A te transformacije kroz koje otoci prolaze, usprkos činjenici da su fizički izolirani, redovno dolaze sa kopna.

Na samom kraju, važno je naglasiti da bi ova knjiga posebno trebala zaokupiti hrvatsku javnost zbog svoje relevantnosti. Ne samo zato što unutar korica knjige nalazimo tri priče sa hrvatskih otoka, već i zbog toga što je Hrvatska zemlja s više od tisuću otoka, otočića i hridi, koji su kroz povijest igrali, a i dan danas igraju ključnu ulogu u oblikovanju naše kulture i identiteta. Ti otoci nisu samo prirodni resursi i turističke destinacije, već i prostori u kojima su se odvijali složeni društveni i politički procesi. Procesu u kojima je, među ostalim, traga ostavila Venecija, pomorska sila rođena na otoku. Stoga ovaj rad, kroz usporedbe otočnih okoliša diljem svijeta, pruža vrijedne uvide koji nam mogu pomoći da bolje razumijemo vlastitu otočnu stvarnost i prepoznamo kako povijesne i suvremene interakcije oblikuju život na otocima i obali. Kakva bi to tek bila priča u kojoj bi naši otoci bili glavne zvijezde...

Adrian FILČIĆ

GIACOMO BONAN, THE STATE IN THE FOREST: CONTESTED COMMONS IN THE NINETEENTH CENTURY VENETIAN ALPS (ISBN 978-1-912186-08-2; 978-1-912186-11-2; 978-1-912186-67-9), THE WHITE HORSE PRESS 2022., 229 STR.

Monografija *The State in the Forest: Contested Commons in the Nineteenth Century Venetian Alps* Giacoma Bonana predstavlja temeljito i metodološki inovativno istraživanje sukoba oko korištenja šumskih resursa u venecijanskim Alpama tijekom 19. stoljeća. Polazeći od studije slučaja regije Cadore, autor razvija povijesnu okolišnu analizu »velike transformacije« režima poljoprivrede i pitanja resursa u razdoblju prijelaza iz predindustrijskog u industrijsko društvo, s posebnim naglaskom na odnose između države, lokalnih zajednica i zajedničkih dobara. Središnja teza knjige jest da šume, kao ključni izvor energije i osnovna sirovina 19. stoljeća, predstavljaju privilegirano analitičko polje za razumijevanje šire društvene i političke modernizacije. Cadore, često percipiran kao periferno planinsko područje, u Bonanovoj interpretaciji postaje središnji prostor ekonomije proizvodnje drvne mase sjeverne Italije, duboko integriran u opskrbe mreže Venecije i nizinskog Veneta. Time autor uspješno dovodi u pitanje dihotomiju centra i periferije te pokazuje kako su planinski krajevi aktivno sudjelovali u procesima državne izgradnje i tržišne integracije. Struktura knjige prati taj analitički okvir. U uvodnim poglavljima Bonan razmatra prijelaz od *ancien régime*a prema novom institucionalnom poretku, s posebnim naglaskom na transformaciju zajedničkih zemljišta i šuma. Slijedi detaljna rekonstrukcija demografskih, gospodarskih i institucionalnih obilježja Cadorea u 19. stoljeću, pri čemu autor naglašava važnost nekultiviranih zemljišta i šuma za lokalnu ekonomiju i društvenu reprodukciju. U središnjim poglavljima knjige razrađuju se sukobi između tradicionalnih običajnih prava i novih oblika državne regulacije, osobito kroz prizmu znanstvenog šumarstva, privatizacije zajedničkih dobara i modernizacijskih projekata infrastrukture.

Posebno su vrijedne Bonanove analize socijalnih i okolišnih posljedica napoleonskih i postnapoleonskih administrativnih reformi. Autor pokazuje kako procesi privatizacije i racionalizacije upravljanja šumama nisu jednostavno zamijenili stare oblike korištenja, nego su proizveli dugotrajne napetosti, neformalne prakse i oblike otpora. Lokalni akteri pritom se ne pojavljuju isključivo kao žrtve državne intervencije, nego i kao aktivni sudionici koji pregovaraju, prilagođavaju se i ponekad instrumentaliziraju nove institucionalne okvire. Time knjiga uspješno povezuje makroprocesu državne i tržišne transformacije s mikroanalizom lokalnih društvenih dinamika. Metodološki, knjiga *The State in the Forest* odlikuje se tekstom koji je nastao pažljivim radom s arhivskim izvorima, kvantitativnim podacima i drugim izvorima, ali i osjetljivošću za kulturne i simboličke dimenzije sukoba oko

resursa. Bonan učinkovito kombinira povijest okoliša, ruralnu povijest i povijest države, smještajući svoje istraživanje u šire europske rasprave o zajedničkim dobrima, agrarnom individualizmu i ranim fazama industrijske tranzicije. Knjiga pritom izbjegava teleološke interpretacije modernizacije te jasno pokazuje njezine društvene i ekološke troškove. Monografija ima značajnu komparativnu vrijednost i izvan talijanskog konteksta. Njezini analitički uvidi izravno su primjenjivi na istraživanja planinskih i šumskih područja u srednjoj i jugoistočnoj Europi, uključujući habsburške zemlje, gdje su slični procesi regulacije zajedničkih dobara, razvoja znanstvenog šumarstva i konflikata između lokalnih zajednica i države obilježili 19. stoljeće. *The State in the Forest* stoga predstavlja važan doprinos europskoj okolišnoj povijesti i nezaobilazno štivo za istraživače koji se bave poviješću zajedničkih resursa, državne intervencije i društvenih posljedica modernizacije.

Bonanov model je moguće primijeniti na hrvatski povijesni kontekst pod uvjetom da se šuma i zajednička dobra shvate kao ključna mjesta susreta lokalnih običajnih praksi, državne regulacije i tržišnih interesa tijekom dugog 19. stoljeća. Kao i u venecijanskim Alpama, šumski prostori u Hrvatskoj nisu bili marginalni, nego su činili temelj ekonomije, osobito u planinskim i rubnim područjima. Primjena Bonanova modela osobito je plodna za istraživanje Gorskog kotara, Like i prostora nekadašnje Vojne krajine, gdje su šume bile istodobno izvor egzistencije lokalnog stanovništva, strateški resurs države i objekt postupne profesionalizacije šumarske uprave. To su područja u kojima je prijelaz s običajnog prava na državno upravljanje šumama proizveo trajne konflikte, neformalne prakse i oblike otpora, slične onima koje Bonan predstavio u Cadoreu. Razvoženje Vojne krajine dodatno je zaoštrilo pitanje vlasništva, prava korištenja i raspodjele koristi od šumskih resursa. Bonanov naglasak na mikrohistoriji konflikta omogućuje da se hrvatski slučajevi ne tumače kao linearna povijest modernizacije, nego kao proces preslagivanja novih odnosa. Analiza pojedinačnih sporova, koncesija, infrastrukturnih projekata i sudskih postupaka možda bi mogla pokazati kako se državna kontrola u šumama uspostavlja kroz svakodnevne administrativne prakse, a ne isključivo kroz pravni okvir. Time se hrvatska šumska povijest može reinterpreirati kao sastavni dio europske povijesti zajedničkih dobara, u kojoj se modernost oblikuje kroz sukob, prilagodbu i kompromis između države, tržišta i lokalne zajednice.

Hrvoje PETRIĆ

ANN. HOLT, TAKING A WALK: A HISTORY OF RECREATIONAL WALKING IN BRITAIN. WINWICK (CAMBRIDGESHIRE): THE WHITE HORSE PRESS, 2024. ISBN 978-1-912186-80-8, 524 STR.

Knjiga Ann Holt predstavlja opsežnu i metodološki dosljednu povijest rekreativnog hodanja u Velikoj Britaniji, shvaćenog ne kao neutralna ili idilična slobodna aktivnost, nego kao društvena praksa trajno obilježena sukobima oko vlasništva nad zemljom, prava pristupa i političke moći. Autorica hodanje sustavno analizira kao oblik svakodnevnoga djelovanja koji neizbježno ulazi u dodir s pravnim režimima, društvenim hijerarhijama i ideološkim pretpostavkama o privatnom vlasništvu i »zdravom razumu«.

Struktura knjige jasno prati taj istraživački interes. U prvom dijelu razmatra se značenje hodanja, tko hoda i zašto, te se hodanje smješta u širi kulturni i mentalni sklop modernog britanskog društva. Posebno su važna poglavlja o hodanju kao obliku individualnog iskustva i kao praksi koja stvara zajednice, ali i izaziva otpor. U drugom dijelu naglasak se premješta na dvadeseto stoljeće, s fokusom na razdoblje između dvaju svjetskih ratova, organizirane pokrete planinara i izletnika, te na dugotrajne zakonodavne borbe koje kulminiraju donošenjem ključnih propisa o pravima prolaza i pristupa otvorenom prostoru. U središtu knjige nalazi se analiza prava javnog prolaza i njihova sustavnog osporavanja. Holt uvjerljivo pokazuje da zatvaranje staza, preusmjerenje putova i administrativne prepreke nisu bile iznimke nego strukturna značajka britanskog ruralnog prostora. Posebno su vrijedne mikroanalize pojedinih slučajeva, od lokalnih sukoba u 18. i 19. stoljeću do suvremenih pravnih sporova, koje autorica povezuje s dugim

Economic- and Ecohistory

Ekonomska i ekohistorija

Journal for Economic History and Environmental History

Časopis za gospodarsku povijest i povijest okoliša

Topic / Tema broja

Environmental histories of western
southeastern Europe: historiographical surveys
of Serbia, Kosovo and Metohija, Bosnia and
Herzegovina, Montenegro and Macedonia

*Povijesti okoliša zapadnog dijela jugoistočne Europe:
historiografski pregledi Srbije, Kosova i Metohije, Bosne i
Hercegovine, Crne Gore i Makedonije*

Volume XX / Number 20

Zagreb – Samobor 2024

ISSN 1845-5867

UDK 33 + 9 + 504.3

Publishers / Nakladnici:

Društvo za hrvatsku ekonomsku povijest i ekohistoriju
Society for Croatian Economic History and Environmental History
Ivana Lučića 3, HR – 10000 Zagreb
sites.google.com/site/ekoekohist/

Izdavačka kuća Meridijani
p.p. 132, 10430 Samobor
tel.: 01/33-62-367, faks: 01/33-60-321
e-mail: meridijani@meridijani.com
www.meridijani.com

Co-publisher / Sunakladnik: Ekohistorijski laboratorij Centra za inovativne studije Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu Ivana Lučića 3, 10000 Zagreb, Hrvatska www.ffzg.unizg.hr; <http://ckhis.ffzg.unizg.hr/>

Editor-in-chief / Glavni i odgovorni urednik:
Hrvoje Petrić

Guest Co-Editor / Gost su-urednik:
Žiga Zwitter

Editorial Staff / Uredništvo:

Željko Holjevac, Mira Kolar-Dimitrijević, Dubravka Mlinarić, Nenad Močanin, Hrvoje Petrić, Drago Roksandić, Mirela Slukan Altić, Ivica Šute, Žiga Zwitter

International Editorial Board / Međunarodno uredničko vijeće:

Drago Roksandić – president/predsjednik (Zagreb), Daniel Barić (Sorbonne-Paris, Francuska), Marija Benić Penava (Dubrovnik), Slaven Bertoša (Pula), Zrinka Blažević (Zagreb), Tatjana Buklijaš (Auckland, New Zealand), Ljiljana Dobrovšak (Zagreb), Goran Đurđević (Beijing/Peking, NR Kina), Josip Faričić (Zadar), Borna Fürst Bjeliš (Zagreb), Boris Golec (Ljubljana, Slovenija), Hrvoje Gračanin (Zagreb), Paul Hirt (Tempe, SAD), Andrej Hozjan (Maribor, Slovenija), Egidio Ivetic (Padova, Italija), Silvije Jerčinović (Križevci), Isao Koshimura (Tokio, Japan), Marino Manin (Zagreb), Christof Mauch (München, Njemačka), Kristina Milković (Zagreb), Ivan Mirnik (Zagreb), Mirjana Morosini Dominick (Washington D.C., SAD), Géza Pálffy (Budimpešta, Mađarska), Daniel Patafta (Zagreb), Hrvoje Petrić (Zagreb), Lajos Rácz (Szeged, Mađarska), Gordana Ravančić (Zagreb), Marko Šarić (Zagreb), Mladen Tomorad (Zagreb), Milan Vrbanus (Slavonski Brod, Zagreb), Frank Zelko (Honolulu, SAD), Zlata Živaković Kerže (Osijek), Matija Zorn (Ljubljana), Ivana Žebec Šilj (Zagreb)

Article's UDC markups / UDK oznake članaka:
Ivica Zvonar

Layout / Prijelom:
Saša Bogadi

Journal directors / Za nakladnike:
Petra Somek, Hrvoje Petrić, Domagoj Tončinić

ISSN 1849-0190 (Online) ISSN 1845-5867 (Tisak)

Print by / Tisak:
Bogadigrafika, Koprivnica 2024.

Mailing addresses / Adresa uredništva:

Hrvoje Petrić (editor/urednik)
Odsjek za povijest, Filozofski fakultet
Ivana Lučića 3, HR-10000 Zagreb
e-mail: hrvoje.petric@ffzg.hr
ili Vinka Vošickog 5, HR-48000 Koprivnica

Print partially supported by the City of Koprivnica
Tiskano uz djelomičnu potporu Grada Koprivnice

Cover / Na naslovnici:

The Mratinje dam, photo by I. Laković / *Brana Mratinje, foto I. Laković*

Ekonomsku i ekohistoriju referiraju:

CAB Abstracts
HISTORICAL ABSTRACTS, ABC CLIO Library, Santa Barbara, California, USA
AMERICA: HISTORY AND LIFE, Washington, USA
JOURNAL OF ECONOMIC LITERATURE (JEL), Pittsburgh, USA
CENTRAL AND EASTERN ONLINE LIBRARY, Frankfurt am Main, Deutschland
ECONLIT – AMERICAN ECONOMIC ASSOCIATION, Nashville, USA